

9. Лисий І.В. Стратегічне управління конкурентоспроможністю потенціалу вітчизняних підприємств у сучасних умовах / І.В. Лисий // Економічні та соціально-психологічні проблеми організації управління: європейський досвід: Науковий збірник „Формування ринкової економіки в Україні (Спецвипуск 17) / За ред. професора С.М. Панчишина. – Львів: Інтереко, 2008. – С. 206-211.
10. Макарова Г. С. Оцінка економічного потенціалу підприємств будівельної галузі України / Г. С. Макарова // Інноваційна економіка. – 2012. – № 31. – С. 159–164.
11. Мізюк Б.М. Системні основи теорії та інструментарій менеджменту підприємства: моногр. / Б.М. Мізюк. – Львів: Коопосвіта, 2000. – 418 с.
12. Савченко В.Ф. Потенціал національної економіки України: моногр. / В.Ф. Савченко // Міністерство освіти і науки України, Чернігівський державний інститут економіки і управління. – Чернігів: ЧДІЕУ, 2009. – 273 с.
13. Скоробогата Л.В. Оцінка та технології обліку економічного потенціалу діяльності підприємств [Текст]: дис. ... к.е.н.: 08.06.04 / Скоробогата Лариса Вікторівна; “Державна академія статистики, обліку та аудиту Держкомстату України”. – Київ, 2005. – 220 с.
14. Отенко І. П. Стратегическое управление потенциалом предприятия: монография / И. П. Отенко. – Харьков : ХНЭУ, 2006. – 256 с
15. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2002. – 1440 с.
16. Ансофф І. Стратегическое управление: сокр. пер. с англ. / И. Ансофф. // науч. ред. и авт. предисл. Л.И. Евенко. – М.: Экономика, 1989. – 519 с.
17. Маслак О.І., Квятковська Л.А., Безручко О.О. Особливості формування економічного потенціалу підприємства в умовах циклічних коливань / О.І. Маслак, Л.А. Квятковська, О.О. Безручко // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – №9(135) – С. 36-46.
18. Григораш О.В. Управління економічним потенціалом торговельних підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.04 / О.В. Григораш. – Донецьк, 2006. – 20с.
19. Колот А.М. Інноваційна праця та інтелектуальний капітал в системі факторів формування економіки знань / А.М. Колот // Економічна теорія. – 2007. №2. – С. 3-13.
20. Григораш О.В. Визначення сутності категорії „економічний потенціал підприємства” на основі інтегрованого підходу/ О.В. Григораш // Збірник наукових праць „Торгівля і ринок України”. – 2013. Випуск 6 – С. 43-50.
21. Задорожний Г.В., Бервенко О.В. Неоекономіка как интеллектономика / Экономическая теория XXI века -5: Неоекономіка // Под ред. Ю.М.Осипова, В.Г.Белоліпецкого, Е.С.Зотовой. – М., 2001.
22. Гейтс Б. Бизнес со скоростью мысли / Б. Гейтс. — М., 2001. — С. 246—271.
23. Семикіна М.В. Інтелектуальний потенціал: проблеми реалізації / М.В. Семикіна // Економіка і управління. – 2013. №6 – С. 8-14.
24. Яременко М.О. Теоретичні підходи щодо визначення сутності терміна «Потенціал підприємства» [Електронний ресурс] / М.О. Яременко // Наукова періодика України / Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. – К., 2009. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Tiru/2009_28_1/51.pdf.
25. Капітан І. Б. Формування структури інноваційного потенціалу підприємств й управління його розвитком / І. Б Капітан // Актуальні проблеми економіки. – 2006. - №12. – С. 130–137.
26. Петренко В.П. Інтелектуальні ресурси соціально-економічних систем: аспекти інноваційного управління /В.П. Петренко. – Львів: Інститут регіональних досліджень, 2009. – 196 с.
27. Семикіна М.В. Інтелектуальний потенціал та його роль в національній економіці /М.В. Семикіна, В.І. Гунько // Економіка і управління. – 2011. №1 – С. 50-56.

Стаття надійшла до редакції 27.09.14
Рекомендована до друку д.е.н., проф. **Петренко В.П.**

УДК 332.021

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

Л.Є. Сімків

*ІФНТУНГ, 76019, м. Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15, тел (03422) 42261,
e-mail: lilyasimkiv@mail.ru*

Анотація. Проаналізовано теоретичні засади регіональної політики, пов’язаної зі структурною перебудовою регіонів та особливості регіонального соціально-економічного розвитку. Визначено пріоритетні підходи до формування та реалізації державної регіональної політики України виходячи з базових довгострокових цілей таких, як соціально-економічне

зростання регіонів, подолання основних міжрегіональних диспропорцій, досягнення прийнятних норм і стандартів рівня та умов життя людей. Обґрунтовано, що організація управління соціально-економічним розвитком регіону у сучасних умовах повинна виходити із необхідності тісного співробітництва між загальнодержавними, регіональними і місцевими органами влади у розробці та реалізації регіональної політики, визначенні стратегічних цілей; будуватись на належній законодавчо-нормативній базі, яка має визначити співвідношення питомої ваги державно-урядових і регіонально-суспільних впливів; сприяти здійсненню економічних перетворень, створенню умов реального впливу територіальних громад і населення регіонів на процеси реалізації регіональної політики; сприяти дотриманню принципу рівноправності всіх суб'єктів держави у взаємовідносинах між собою і з органами державного управління щодо вирішення завдань життєзабезпечення і комплексного розвитку територій; забезпечити збереження і зміцнення цілісності та єдності суспільства і держави.

Ключові слова: регіональна політика, соціально-економічний розвиток, регіональний рівень управління, механізм регіональної політики, міжрегіональні диспропорції.

Аннотація. Анализируются теоретические принципы региональной политики, связанной с структурной реорганизацией регионов, а также особенности регионального социально-экономического развития. Определены приоритетные подходы к разработке и реализации государственной региональной политики Украины исходя из основных долгосрочных целей таких, как социально-экономический рост регионов, преодоление значительных межрегиональных диспропорций, достижение приемлемых норм и стандартов, а также условий жизни населения. Обоснованно, что организация управления социально-экономическим развитием региона в современных условиях должна исходить из необходимости тесного сотрудничества между государственными, региональными и местными властями в разработке и осуществлении региональной политики, определении стратегических целей; строится на надлежащей законодательно-правовой базе, которая должна определить соотношение веса государственно-правительственных и регионально-общественных воздействий; внести вклад в осуществление экономических реформ, создание условий для реального воздействия территориальных общин и населения в регионах на процессы реализации региональной политики; содействовать соблюдению принципа равенства всех субъектов государства в отношениях между собой и с органами государственного управления, касающихся решения проблем жизнеобеспечения и всестороннего развития территорий; поддерживать и укреплять целостность и единство общества и государства.

Ключевые слова: региональная политика, социально-экономическое развитие, региональный уровень управления, механизм региональной политики, межрегиональные диспропорции.

The summary. The theoretical principles of regional policy associated with structural realignment regions and regional socio-economic development area is analysed. Priority approaches to the formulation and implementation of state regional policy of Ukraine proceeding from the basic long-term objectives: socio-economic growth of the regions overcoming major interregional disparities, achieving acceptable norms and standards and living conditions of the people, were determined. Justifiably, that the management of socio-economic development of the region in modern conditions must come with the necessary close cooperation between national, regional and local authorities in the development and implementation of regional policy, defining strategic goals; make up a proper legal-adeptly, which should determine the ratio of the specific weight of State-Government and regional social impacts; contribute to the implementation of economic reforms, creation of conditions for the real impact of territorial communities and the population of the regions on the processes of implementation of regional policy; promote the observance of the principle of equality of all subjects of the State in relations between themselves and with the bodies of public administration concerning solving life and comprehensive development of the territories; maintain and strengthen the integrity and unity of the society and the State.

Keywords: regional policy, socio-economic development, regional level of governance, mechanism of regional policy, inter-regional disproportion.

Постановка проблеми. Існування значних диспропорцій у соціально-економічному розвитку регіонів ускладнює проведення ефективної політики соціально-економічних перетворень, гальмує формування внутрішнього ринку товарів і послуг, загострює економічну кризу, підвищує диференціацію соціуму. Саме на вирішення таких проблем зорієнтована регіональна політика держави, відповідні її правові, організаційні, економічні механізми.

Зміщення акцентів державної політики з централізованого управління на регіональний рівень, яке супроводжується передачею владних повноважень органам місцевого самоврядування та органам регіонального управління, відкриває широкі можливості для забезпечення збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів України. Така ситуація вимагає розробки нових концептуальних положень регіональної політики, визначення її мети, засобів та принципів реалізації, залучення нових методів дослідження особливостей регіонального розвитку та механізмів управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Найбільш вагомий внесок у вивчення сучасних проблем регіональної політики, тенденцій і процесів розвитку територій, дослідженні існуючих регіональних диспропорцій здійснили такі вчені як: З. Варналій, В. Гесць, Б. Данилишин, М. Долишній, А. Мокій, А. Мельник, І. Михасюк, Б. Лавровський, В. Лексин, І. Лукінов, С. Писаренко, В. Поповкін, С. Романюк, А. Чистобаєв, М. Чумаченко та ін. У працях цих науковців

розглядаються принципи формування та реалізації регіональної політики держави, визначаються напрями і пріоритети регіонального розвитку. Проте значна кількість публікацій, присвячена цим питанням, тільки підтверджує необхідність подальших досліджень, оскільки невирішеними залишаються проблеми, пов'язані з недосконалістю механізмів реалізації ефективної регіональної політики в Україні, які дозволять забезпечити органічне поєднання державних, регіональних і місцевих інтересів, сприятимуть повному використанню внутрішніх потенціалів регіонів та зменшенню впливу негативних наслідків територіальних соціально-економічних диспропорцій на регіональний розвиток.

Тому цілком очевидно, що серед головних проблем, що потребують вирішення в цій площині можна назвати наступні: відсутність досвіду в здійсненні ефективної регіональної політики як на державному, так і на місцевому рівні; слабка залученість органів місцевої влади до подолання існуючих територіальних диспропорцій; невизначеність розподілу повноважень між різними рівнями влади; відсутність належної законодавчої бази для здійснення регіональної політики тощо.

Постановка завдання. Таким чином, існуюча державна регіональна політика України є мало ефективною, її інструменти не сприяють забезпеченню необхідного балансу між окремими регіонами шляхом стимулювання найрозвинутіших і запровадження вирівнювальних механізмів подолання економічних та соціальних проблем депресивних територій, підвищенню рівня фінансової самодостатності регіонів. Україні потрібна нова державна регіональна політика, яка б дала змогу мінімізувати ризики від нинішніх глобальних викликів; перетворити регіональні відмінності у нові можливості для економічного зростання держави; забезпечити високий рівень якості життя людини, незалежно від місця її проживання, шляхом інтеграції регіонів в єдиному політичному, правовому, інформаційному та культурному просторі, максимально повного використання їх потенціалу з урахуванням природних, економічних, історичних, культурних, соціальних та інших особливостей. Тому метою статті є визначення пріоритетних підходів до формування та реалізації державної регіональної політики України та визначення стратегічних напрямків економічного розвитку регіонів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Успішне формування засад регіональної політики, нової системи регіонального управління неможливе без з'ясування самого терміну, мети та механізмів реалізації. Російські економісти Н.І. Ларіна та А.А. Кисельников визначають регіональну політику як засіб державного регулювання соціально-економічних процесів у проблемних регіонах (ареалах) держави і зняття соціального і екологічного напруження [1, с.4].

Ю.Н. Гладкий, А.І. Чистобаєв розглядають регіональну політику як сферу діяльності по управлінню політичним, економічним, соціальним і екологічним розвитком країни у просторовому, регіональному аспекті, відображення взаємовідносин між державою і регіонами та регіонів між собою [2, с.19].

Більш вдале визначення регіональної політики запропонував М.Г. Чумаченко. На його думку, регіональна політика – це сфера діяльності суспільства, що реалізує інтереси держави стосовно регіонів і внутрішні інтереси власне регіонів з урахуванням природи сучасних регіональних процесів, а також цілей і завдань розвитку суспільства [3, с.11]. Метою сучасної регіональної політики є ефективне використання потенціалу різних регіонів і районів, забезпечення високого рівня якості життя людини відповідно до затверджених законодавством стандартів незалежно від місця її проживання [4].

На думку В.Н. Лексина, не всякий вплив держави на регіони можна класифікувати як прояв регіональної політики. Нею є лише «система намірів і дій, яка реалізує інтереси самих регіонів методами і способами, що враховують природу сучасних регіональних процесів...» [5, с.16]. Тому регіональна політика буде ефективною тоді, коли буде досягнутий компроміс між регіональними інтересами держави і інтересами самих регіонів.

Академік М.І. Долішній пропонував тлумачити це поняття в широкому та вузькому розумінні. У першому випадку це означає політику, яку провадить держава щодо регіонів і самі регіони в межах наданих їм повноважень. У другому випадку регіональна політика звужується винятково до дій держави, тому йдеться про державну регіональну політику [6, с.11]. Відповідно до цього підходу «у широкому розумінні регіональна політика – це система цілей і дій, що спрямовані на реалізацію інтересів держави щодо регіонів та внутрішніх інтересів самих регіонів, яка реалізується за допомогою методів, що враховують історичну, етнічну, соціальну, економічну та екологічну специфіку територій» [7, с.17]. Тому цілком очевидно, що за сьогоденних умов регіональна політика стає вагомим інструментом просторового регулювання соціально-економічного розвитку, особливо в тих сферах, де дія ринкових важелів обмежена (соціальний, екологічний, науково-технічний). Тільки через механізми регіональної політики, як важливого елемента загальнонаціональної стратегії, можна активізувати внутрішні потенціали регіонів для соціально-економічного зростання територій і держави в цілому.

Відповідно до Концепції державної регіональної політики (затвердженої указом Президента України від 25 травня 2001 р. №341/2001), державна регіональна політика – це система заходів, що здійснюється органами державної влади з метою здійснення управління політичним, економічним та соціальним розвитком регіонів і територіально адміністративних одиниць [8].

На нашу думку, дане визначення не відображає суті регіональної політики. Без сумніву, будь-яка політика – це цілі і завдання, які вирішуються громадянами в зв'язку з їх конкретними

інтересами, а також методи та інститути, за допомогою яких ці інтереси формуються, впроваджуються і захищаються. Термін «державна регіональна політика» передбачає, що це є політика виключно держави і повинна забезпечувати дієздатність регіональної політики на місцях. Регіональна політика формується і впроваджується самими регіонами з метою узгодженого розвитку всіх елементів просторово локалізованого середовища на конкретній території з врахуванням місцевих умов.

У 2008 р. Міністерством регіонального розвитку та будівництва України розроблено нову Концепцію державної регіональної політики, де державна регіональна політика трактується, як сукупність стратегічних заходів, засобів, механізмів, інструментів та взаємоузгоджених дій органів державної влади та місцевого самоврядування для забезпечення розвитку держави в цілому та сталого збалансованого розвитку її регіонів, відповідно до поставлених цілей; створення повноцінного життєвого середовища для людей на усій території України; забезпечення просторової єдності держави; сталого збалансованого розвитку її регіонів [9].

Регіональна політика, як уже зазначалося, не може бути сукупністю регіональних аспектів інших політик, вона не повинна бути ні первинною по відношенню до них, а ні виступати їх «регіональною» тінню. Регіональна політика – це цілісна і самодостатня ланка політичної основи суспільства, без якої воно, а також кожна людина та природне середовище можуть тільки випадково і без гарантованого успіху існувати на кожній конкретній території, залишаючись «наодинці» з державою, її економічною, фінансовою, зовнішньою та іншою політикою [10, с.51]. Об'єднуючою ідеєю і державної регіональної політики, і регіональної політики зокрема, є стабільність міжрегіональних і внутрішньо регіональних відносин. Тільки при таких підходах може бути створена реальна основа для формування та реалізації регіональної політики, яка б визнавала як загальну ідею партнерства, так і наявність індивідуальних інтересів у держави і регіонів.

Регіональна політика – це процес формування та реалізації структурних та параметричних змін у територіальній організації суспільства. Її реалізація передбачає різнорівневий вплив органів влади: від регулятивних дій держави до інструментів регіонального та місцевого управління [11, с.20].

Зростаюча складність проблем, які вирішує сучасна держава, і розширення кола учасників, які беруть участь у розробці та реалізації регіональної політики, об'єктивно посилює значення регіонального рівня управління і змушує оцінити його переваги. Сучасні тенденції в управлінні спрямовані на децентралізацію багатьох функцій як державних, так і регіональних органів влади. На рівні держави це передбачає передачу завдань і повноважень нижчим органам влади, які представляють інтереси територіальних громад і безпосередньо зобов'язані забезпечити їм кращі умови життя. Регіони і органи місцевого самоврядування стають більш самостійними суб'єктами, що діють на власний розсуд. Регіон перестав бути лише сукупністю різних організацій, які діють на його території, і як самостійний суб'єкт дедалі активніше вступає у суперництво в економічній і політичній сферах. Підвищення ролі регіонів в управлінні соціально-економічними процесами на місцях є актуальною потребою життя і сприятиме розв'язанню багатьох соціальних, політичних та економічних проблем. Це реальний шлях виходу із скрутною економічною ситуації, важливий напрямком забезпечення стабільності у державі та формуванні громадського суспільства. Тому цілком очевидно, що регіональна політика України повинна забезпечити баланс загальнодержавних і регіональних інтересів. Зовні може видатися, що суть державної регіональної політики повинна зводитися до реалізації загальнодержавних інтересів, збереженню і розвитку єдиного державного простору у всіх сферах життєдіяльності. Але ця реалізація практично не можлива без діалогу з регіональними органами управління за принципом: що вигідно державі, повинно бути вигідно і регіонам. Вирішувати регіональні проблеми своєчасно і ефективно державна влада не зможе з об'єктивних причин. Відповідальність за стійкість регіональних систем лежить саме на регіональних органах управління.

Регіональна політика розробляється і реалізується на трьох рівнях: національному, регіональному і місцевому. І як зазначає С. Шульц, що якщо на національному рівні передбачається вплив на регіональну структуру національної економіки шляхом поглиблення спеціалізації регіонів, зміни їх ролі у територіальному поділі праці і вирішення стратегічних і міжрегіональних проблем загальнодержавного значення, то на регіональному – регіональна політика сконцентрована на мобілізації ресурсів і забезпечення необхідних умов для життя населення регіонів, узгодженні інтересів регіону і низових територіально-адміністративних утворень [12, с.256].

Перспективи соціально-економічного розвитку держави визначаються обраною національною стратегією, ефективність реалізації якої полягає у досягненні поставлених цілей і залежить від якості системи управління. З іншого боку, без вирішення регіональних проблем не можна досягти проголошуваних урядами більшості розвинених країн національних цілей повної зайнятості, поліпшення якості життя, справедливого розподілу доходів, стабільного економічного зростання тощо [13, с.14].

Тому цілком очевидно, що перенесення акцентів державної політики з централізованого управління на регіональний рівень, що супроводжується передачею владних повноважень місцевим органам влади, відкриває найбільш широкі можливості для забезпечення збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів України. Додамо при цьому, що державні органи

повинні регулювати процеси регіонального розвитку шляхом створення нормативно-правової бази та відповідних програм економічного розвитку, метою реалізації яких є організація виробництва в масштабах країни, вирішення економічних і соціальних проблем, посилення інтеграційних процесів. Методи державного регулювання повинні підтримувати, перш за все, процеси економічної інтеграції регіонів в цілому а також сприяти вирішенню завдань комплексного соціально-економічного розвитку окремих регіонів, запровадженню нових форм і методів державної підтримки регіонального розвитку та подоланню депресивного стану окремих територій. Саме у такий спосіб «регіоналізація поєднує централізовані (зверху) та децентралізовані (знизу) підходи до вирішення проблеми регіонального розвитку» [13, с.332].

В свою чергу, регіональні органи управління впроваджують механізм реалізації регіональної політики на локальному рівні шляхом оптимізації використання місцевих ресурсів, раціоналізації функціонування господарства, вирішення місцевих проблем соціально-економічного та екологічного характеру тощо.

Однак, регіональна політика – це не тільки взаємовідносини по вертикалі, але й по горизонталі, що означає посилення міжрегіонального та транскордонного співробітництва. Тому вдосконалення та реалізація регіональної політики в Україні дозволить забезпечити органічне поєднання державних, регіональних і місцевих інтересів та сприятиме повному використанню внутрішнього потенціалу кожного регіону і кожної місцевості.

Таким чином, організація управління соціально-економічним розвитком регіону у сучасних умовах повинна виходити, по-перше, із необхідності тісного співробітництва між загальнодержавними, регіональними і місцевими органами влади у розробці та реалізації регіональної політики, визначенні стратегічних цілей. По-друге, будуватись на належній законодавчо-нормативній базі, яка має визначити співвідношення питомої ваги державно-урядових і регіонально-суспільних впливів. По-третє, сприяти здійсненню економічних перетворень, створенню умов реального впливу територіальних громад і населення регіонів на процеси реалізації регіональної політики. По-четверте, сприяти дотриманню принципу рівноправності всіх суб'єктів держави у взаємовідносинах між собою і з органами державного управління щодо вирішення завдань життєзабезпечення і комплексного розвитку територій. По-п'яте, забезпечити збереження і зміцнення цілісності та єдності суспільства і держави.

Реалізація зовнішньополітичного курсу України на інтеграцію до європейських структур «потребує вироблення та реалізації такої моделі взаємовідносин з регіонами й управління ними, що відповідає б принципам регіональної політики Європейського Союзу, сприяла становленню нових форм співпраці у форматі «центр – регіони», загальновизнаній практиці внутрішнього міжрегіонального співробітництва та міжнародної співпраці територій» [13, с.289].

Особливу роль у формуванні регіональної політики в державі відіграє правове забезпечення. Основними документами, що регулюють регіональний розвиток та визначають пріоритети регіональної політики є Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів», Указ Президента України «Про концепцію державної регіональної політики», Постанова КМУ від 21 липня 2006 р. №1001 «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року», Постанова КМУ від 20 травня 2009 р. №474 «Про запровадження оцінки міжрегіональної та внутрішньо регіональної диференціації соціально-економічного розвитку регіонів», Розпорядження КМУ від 21 січня 2009 р. №41-р «Про утворення робочої групи з розроблення проекту Закону України «Про засади державної регіональної політики», щорічні розпорядження КМУ «Про затвердження плану заходів на 2013 рік щодо реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року» та інші. Цими законодавчими актами визначено ключові проблеми регіонального розвитку, пріоритети регіональної політики з погляду загальнонаціональних та регіональних потреб та інтересів, а також передбачено запровадження механізму зменшення диспропорцій в соціально-економічній сфері на регіональному рівні та подолання депресивного стану окремих територій.

В останні роки фахівці справедливо стверджують про зростання напруженості на лінії «регіон – центр – регіон» та боротьбу регіональних політичних і фінансово-промислових еліт за вплив на прийняття рішень у центрі [14, с.218]. Тому цілком очевидно, що важливим елементом національної безпеки кожної держави і України зокрема, є недопущення територіальної дезінтеграції. Інакше кажучи, ефективність регіональної політики визначається тим, наскільки вдалося досягти і підтримувати компроміс між регіональними і місцевими інтересами самого регіону.

Регіональна політика, яка розробляється і проводиться самими регіонами - це найбільш важливий аспект економічної політики в сучасних кризових умовах. Саме на регіональному рівні необхідно затратити «максимум можливостей для погодженого і взаємоінтегруючого розвитку всіх елементів просторово локалізованого відтворення на конкретній території. Тільки на цьому рівні реально можливо врахувати увесь спектр місцевих умов та інтересів» [15, с. 23].

Вітчизняний і зарубіжний досвід свідчить, що в тих випадках, коли системну, узгоджену регіональну політику підмінюють хаотичними державними трансфертами та цільовими програмами, ухвалюваними без належного фінансового забезпечення, не лише не забезпечується гармонійний розвиток регіонів, а й створюються підстави для їх деструктивної конкуренції. Йдеться саме про таку конкуренцію, за якої регіони без достатніх підстав вимагають постійних

«вливань» з державного бюджету, акцентуючи на власній депресивності, але водночас позиціонують себе максимально привабливими для зовнішнього інвестора.

Така деструктивна конкуренція не дає позитивних результатів ні в розвитку окремих регіонів, ні держави загалом. Тим не менше, ці відносини можуть постійно відтворюватись, тому що непрозорість і суб'єктивність процесу лобювання й отримання регіональних преференцій створює живильне середовище для зловживань, передовсім у процесі розподілу бюджетних коштів [16, с.20].

Висновки з даного дослідження. Підвищений інтерес до регіональних досліджень пояснюється необхідністю подолання існуючих територіальних диспропорцій, усунення бар'єрів на шляху ефективного державного регулювання регіональних ринків, формування громадського суспільства, а також розробки стратегічних напрямків нової регіональної політики в Україні, оскільки та модель, яка використовувалась до цього часу, стала однією з причин появи дезінтеграційних тенденцій, що загрожують консолідації українського суспільства. Мінімізація негативних проявів територіальної дезінтеграції на рівні регіонів потребує розробки такого механізму регіональної політики, який через підтримку місцевих перетворень, створення загальнодержавних умов сприяв тому, щоб кожен регіон, намагаючись досягнути статусу самодостатності, максимально використовував свій внутрішній потенціал і дедалі менше претендував на державну допомогу. Зазначений підхід до регіональної політики сприятиме посиленню відповідальності місцевих органів влади за ефективний розвиток регіону, пошукові нових інструментів стимулювання регіонального розвитку, зокрема об'єднанню зусиль місцевого бізнесу, громадськості, органів місцевого самоврядування та держави для подолання наслідків структурних змін.

Таким чином, регіональна політика в Україні повинна орієнтуватися на процеси регіоналізації та інтеграції, які необхідно розглядати як взаємопов'язані. Ці процеси є наслідком децентралізації, що має супроводжуватися підвищенням рівня самодостатності та економічної активності регіонів, формуванням ефективною системи публічної влади тощо. Враховуючи вище сказане, регіональна політика повинна спрямовуватись на:

- формування ефективної системи публічної влади в регіонах, спроможної забезпечити сталий розвиток території;
- раціональне розміщення виробничої, соціальної, транспортної і логістичної інфраструктури з урахуванням конкурентних переваг регіонів;
- підвищення рівня фінансової самодостатності регіонів;
- зменшення негативних наслідків та усунення територіальних соціально-економічних диспропорцій;
- стимулювання міжрегіональної інтеграції, та формування стійких зв'язків регіонів з глобальним економічним простором;
- запровадження стимулюючих механізмів підвищення ефективності та відповідальності державної та місцевої влади.

Література

1. Ларина Н. И. Региональная политика в странах рыночной экономики /Н. И. Ларина, А. А. Кисельников. – М., 1998. – с. 4.
2. Гладкий Ю.Н. Основы региональной политики. Учебник /Ю. Н. Гладкий, А. И. Чистобаев. – М., 1998. – с.19.
3. Чумаченко М. Г. Регіональна політика в Україні [Текст] / М. Г. Чумаченко. – Донецьк: Інститут економіки промисловості, 2003. – 68 с.
4. Проект Закону України «Про засади державної регіональної політики» від 31 червня 2010 року. [Електронний ресурс] /Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>.
5. Лексин В. Общероссийские реформы и территориальное развитие. Статья 11. Региональная Россия начала XXI века: новая ситуация и новые подходы к ее исследованию и регулированию /В. Лексин, А. Швецов //Российский экономический журнал. – 2004. - № 11-12. – с. 15-51.
6. Регіональна політика: методологія, методи, практика / НАН України, Інститут регіональних досліджень; Відповід. ред. М. Долішній. – Львів, 2001. – С. 11
7. Долішній М. І. Регіональна політика на рубежі ХХ–ХХІ століть: нові пріоритети – К.: Наукова думка, 2006. – С. 17.
8. Концепція державної регіональної політики. Затверджена Указом Президента України № 341/2001 від 25 травня 2001 р.
9. Концепція державної регіональної політики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minregionbud.gov.ua>
10. Лексин В. Региональная политика России: концепции, проблемы, решение /В. М. Лексин, Е. Андреева, А. Ситников, А. Швецов //Российский экономический журнал. – 1993. - №9. – с. 50-63.
11. Лексин В. Н. К методологии исследования и регулирования процессов территориального развития /В. Н. Лексин //Регион : экономика и социология. – 2009. - №3. – с. 20.
12. Шульц С. Економічний простір України : формування, структурування та управління /С. Шульц. – Львів : ІРДНАМ України, 2010. – 408 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).

13. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку. Монографія /За ред. З. С. Верналія. – К.: Знання України, 2005. – 498 с.
14. Нижник Н. Р. Національна безпека України /Н.Р. Нижник, Г.П. Ситник, В.Т. Білоус. – К., 2000. – С. 218.
15. Региональные проблемы переходной экономики /Под ред. Алаева В. Г. – М.: Экономика. – 2006.
16. Інституційне забезпечення регіональної політики та практика взаємодії органів влади в Україні / Дацишин М., Керецман В. – К.: В-во «К.І.С.», 2007. – 102 с.

Стаття надійшла до редакції 15.10.14
Рекомендована до друку д.е.н., доц. **Зелінською Г.О.**

УДК 336.256

ЕЛАСТИЧНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ І ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР

Й. Ясінська

*Szkoła Wyższa ALMAMER, ul. Wolska 43, 01-201 Warszawa
http://www.almamer.pl/wyd_OZ_wladze_wydzialu.php*

Анотація. В статті, на основі аналізу наявного в науковому і практичному обігу розуміння різними авторами поняття еластичності підприємства, пропонуються перелік рекомендацій щодо практичного використання рішень керівництва, орієнтованих на формування різних складових загальної еластичності підприємства як цілісної системи, розглядаються особливості і вагомість таких складових загальної еластичності, як еластичність основних і допоміжних процесів, людських ресурсів, організаційної структури та ін. Продемонстровано, що еластичність є багатовимірним і досить трудомістким для визначення на рівні всього підприємства поняттям, в зв'язку з чим можливість її узагальненого визначення за результатами аналізу еластичності різних складових і на різних рівнях є актуальним і важливим завданням. Вказано, що об'єктом подальших досліджень повинні стати питання доцільності формування загальної еластичності підприємства шляхом впливу на всі її можливі складові, а особливо ті, які відіграють домінуючу роль інтерпретації еластичності підприємства як цілісної системи.

Ключові слова: підприємство, зміни, еластичність підприємства, еластичність загальна, еластичність часткова, управління еластичністю.

Аннотация. В статье, на основе анализа имеющегося в научном и практическом обращении понимания различными авторами понятия эластичности предприятия, предлагаются перечень рекомендаций по практическому использованию решений руководства, ориентированных на формирование различных составляющих общей эластичности предприятия как целостной системы, рассматриваются особенности и значимость таких составляющих общей эластичности, как эластичность основных и вспомогательных процессов, человеческих ресурсов, организационной структуры и др. Продемонстрировано, что эластичность является многомерным и довольно трудоемким для определения на уровне всего предприятия понятием, в связи с чем возможность ее обобщенного определения по результатам анализа эластичности различных составляющих и на разных уровнях является актуальным и важным заданием. Указано, что объектом дальнейших исследований должны стать вопросы целесообразности формирования общей эластичности предприятия путем воздействия на все ее возможные составляющие, а особенно те, которые играют доминирующую роль интерпретации эластичности предприятия как целостной системы.

Ключевые слова: предприятие, изменения, эластичность предприятия, эластичность общая, эластичность частичная, управления эластичностью.

Abstract. In the article, on the basis of the analysis in scientific and practical understanding of the notion of elasticity of an enterprise by various authors, a list of recommendations for practical use of management decisions, oriented at the formation of various components of total elasticity of and enterprise as an integral system are proposed. Peculiarities and importance of such components of total elasticity as elasticity of main and auxiliary processes, human resources, organizational structure etc. It has been demonstrated that elasticity is a multi-dimensional and a rather time-consuming parameter to be determined on the level of an entire enterprise, and because of that the capability of its generalized assessment based on the results from analyzing of elasticity of various components on different levels is an actual and an important task. It has been said that the feasibility of forming a total elasticity of an enterprise by influencing all of its possible components, especially the ones that play a dominating role in the interpretation of the elasticity of an enterprise as an integral system, has to be the topic for further research.

Keywords: enterprise, changes, elasticity of an enterprise, overall elasticity, partial elasticity, elasticity management.